

BAŞKASINA AİT BİR TASARIMI, KENDİ ADINA TESCİL ETTİRMEİNİN HUKUKİ SONUÇLARI*

Bu makale Dünya Gazetesinde 19/01/2001 tarihinde yayımlanmıştır. Makaleye http://www.dunya gazetesi.com.tr/news_display.asp?upsale_id=24614 adresinden ulaşılabilir.

Dr. Cahit Suluk / Avukat

Türkiye'de tasarımlar, gümrük birliği sürecinde ilk defa 554 sayılı ve 1995 tarihli Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (End. Tas. KHK) ile düzenlenmiştir (RG, 27.6.1995, S. 22326). Bu kararname, Avrupa Birliği'nin (AB) tasarımlara ilişkin 1993 tarihli yönerge ve tüzük tasarımlarından faydalanılarak hazırlanmıştır (Yönerge tasarısı için bkz: OJ., 23.12.1993, C345/14, tüzük tasarısı için bkz. OJ., 31.1.1994, C29/20). Ancak, AB hukukunda tüzük henüz yürürlüğe girmemiş olup, yönerge 1998'de yasalaşmıştır (Bkz. OJ., 28.10.1998, L289/28).

AB ve Türk hukukunda tasarımların tescilinde esasa ilişkin inceleme (substantial examination) sistemi yerine, şekli inceleme (formal examination) sistemi kabul edilmiştir (m. 32). Bu nedenle bir kimse Türk Patent Enstitüsü'ne bir tasarımın tescili için müracaatta bulunduğu enstitü, sadece tescil için istenen dilekçe, görsel anlatım ve tasarımın hangi ürünler için kullanılacağı gibi tamamen şekli konular bakımından inceleme yapar. Bundan dolayı enstitü, bu tasarımın korunması için gerekli olan yenilik ve ayırt edici nitelik ile hak sahipliği bakımından inceleme yapmaz. Bu konularda başvuru sahibinin beyanını esas alır. Enstitü, şekli eksiklik yoksa (varsa bunların giderilmesinden sonra) ve yayın erteleme de talep edilmemişse, tasarımı tescilden sonra yayımlar. Gerçek ve tüzel kişiler, yayından itibaren 6 ay içinde tasarım belgesine karşı itiraz edebilir (m. 37). İtiraz üzerine enstitü, gerekli incelemeyi yapar ve buna göre, ya tasarım belgesini iptal eder, ya da itirazı reddeder. Enstitü tarafından verilen bu karara karşı mahkeme yolu açıktır.

Yukarıda kısaca izah edilen prosedürden de anlaşılacağı gibi, enstitü, tasarım tescilinde esasa ilişkin konuları incelememektedir. Bundan hareketle bazı kişiler daha önce herkesin bildiği ve kullandığı tasarımları kendilerine ait gibi tescil ettirmekte ve 6 aylık sürede de genellikle itiraz edilmediğinden dolayı, tasarım tescil belgesini almaktadırlar. Bazı kimseler de başkasının geliştirdiği bir tasarımı ondan önce davranarak tescil ettirmekte ve tasarım tescil belgesi almaktadır. Bir kısım gerçek ve tüzel kişiler de yurtdışındaki tasarımları, Türkiye'de tescil ettirmektedir. Bu kişiler ellerindeki belgeye dayanarak, yıllardır üretim yapan rakiplerinin kendisine ait olan tasarıma tecavüz ettiğini ileri sürerek, onlara ihtarlar göndermekte ve dava açmaktadır.

Burada hemen ifade etmek gerekir ki, hukukumuzda bir tasarımın korunması için iki özelliği birlikte üzerinde taşıması gerekir; yeni ve ayırt edici nitelik (m. 6 ve 7). Bu iki özelliğe birlikte sahip olmayan tasarımlar koruma görmez. Bu tasarımın aynısı, tescil için başvuru tarihinden önce dünyanın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış ise, o tasarım yeni kabul edilir. Sadece küçük ayrıntılarda farklılık gösteren tasarımlar aynı kabul edilir (m. 6).

Kararnemeye göre dünyada yenilik kriterinin benimsendiğine dikkat edilmelidir. Bu nedenle, sözgelimi Japonya'daki bir ütü tasarımının aynısı veya benzeri, Türkiye'de tescil edilemeyecektir. Bir tasarımın bilgilenmiş kullanıcı üzerinde bıraktığı genel izlenim ile diğer bir tasarımın böyle bir kullanıcıda bıraktığı genel izlenim arasında, belirgin farklılık varsa o tasarım ayırt edici özellikte kabul edilir (m. 7).

Hukukumuzda bir tasarımın korunması için baz alınan yenilik ve ayırt edici nitelik ineleme, mahkeme tarafından yapılır. Uygulamada mahkemeler bu incelemeyi daha ziyade bilirkişi marifetiyle gerçekleştirecektir. Tabii konu mahkemeye ya itiraz sonucunda ya da bu süre kaçırılmışsa, doğrudan hükümsüzlük davası yoluyla intikal edecektir. Bu dava, tasarımın koruma süresince ve bu sürenin sona ermesini izleyen beş yıl içinde açılabilir (m. 44).

Kararnemenin 48/A maddesi, haksız olarak tasarım belgesi alan kişilere uygulanacak müeyyideleri göstermektedir. Buna göre, "... kendisini haksız olarak tasarım başvurusu veya tasarım hakkı sahibi olarak gösterenler hakkında bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasına ve üç yüz milyon liradan altı yüz milyon liraya kadar para cezasına,...hükmlenir." Ayrıca, gerçek hak sahibine maddi ve manevi tazminat ödemek zorunda kalır. Bunun yanında üretim araçları ile ürettiği ürünlere el konulur. Bu tasarımın gerçek sahibinin Türkiye'de veya yabancı bir ülkede olması bu sonucu değiştirmez. Çünkü hukukumuzda dünyada yenilik kriteri benimsenmiştir.

Tüm bunlardan dolayı kendine ait olmayanı üreten kişilere duyurulur: Kendi AR-GE'nizi geliştirmelisiniz. Taklitçi ve lisansör olmaktan kurtularak, kendi geliştirdiğiniz patent, marka ve tasarımla üretim yapmalısınız!

* Bu yazıda geçen maddeler (m) End.Tas. KHK'ye ait olup, bu KHK, kararname olarak anılmıştır.